

تبارشناسی پیدایش حکومت سلجوقیان (با نقد و بررسی کتاب سلجوقنامه)

مؤلفین

محمد فراهانی

رضا عبادی جامی

۱۳۹۶

- سرشناسه : فرهادی، محمد، ۱۳۴۱ -
- عنوان و نام پدیدآور : تبارشناسی پیدایش حکومت سلجوقیان: با نقد و بررسی کتاب سلجوقنامه / مولفین محمد فرهادی، رضا عبادی جامخانه.
- مشخصات نشر : تهران: نگار تابان، ۱۳۹۶.
- مشخصات ظاهری : ۱۶۹ ص.: جدول.
- شابک : 978-600-8753-83-4
- وضعیت فهرست نویسی : فیا
- یادداشت : کتاب حاضر نقدی بر کتاب «سلجوقنامه» اثر ظهیرالدین ظهیری نیشابوری است.
- موضوع : ایران -- تاریخ -- سلجوقیان، ۴۲۹ - ۵۹۰ ق.
- موضوع : Iran -- History -- Seljuks, 1037 - 1194
- شناسه افزوده : عبادی جامخانه، رضا، ۱۳۵۳ -
- شناسه افزوده : ظهیری نیشابوری، ظهیرالدین، قرن ۶ ق. سلجوقنامه
- رده بندی کنگره : ۱۳۹۶ ۲۰۸۴ ۹/۸ ۱D۵۸
- رده بندی دیویی : ۹۵۵
- شماره کتابشناسی ملی : ۴۸۶۱۳۷۰

تهران - اندیشه - فاز ۱ - خیابان ۱۱ شرقی - پلاک ۵ - واحد ۱
 تلفن: ۰۹۳۶۶۹۵۸۹۵۳ - آدرس ایمیل: N.taban@gmail.com
 خرید از سایت <http://negartaban.ir>

نام کتاب : تبارشناسی پیدایش حکومت سلجوقیان (با نقد و بررسی کتاب سلجوقنامه)
 مولفان: محمد فرهادی - رضا عبادی جامخانه
 ناشر: نگار تابان

نوبت چاپ و سال چاپ: اول - ۱۳۹۶

چاپخانه: تایماز

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۵۳-۸۳-۴

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

صفحه	عناوین
۸	مقدمه
۱۰	مفهوم تبارشناسی
۱۱	نقدی بر منابع عصر سلجوقی
۱۷	معرفی کتاب سلجوق نامه
۲۰	بررسی نظریات مربوط به تبارشناسی تشکیل حکومت ها
۲۰	نظریه منشا الهی دولت
۲۳	علل پیدایش شهرها و ارتباط آن با تبارشناسی حکومت ها
۲۶	نقش قبیله در پیدایش حکومت ها
۲۸	نفوذ ترکان در ایران دوره اسلامی
۳۰	چگونگی قدرت یافتن غزنویان
۳۲	نظام مالی غزنویان
۳۶	دیوان ها در زمان غزنویان
۳۸	علل سقوط غزنویان
۴۲	عوامل بیرونی، بر آمدن سلجوقیان و نقش آن در سقوط غزنویان
۴۵	اسلام آوردن سلاجقه و ارتباط آن با قدرت گرفتن سلجوقیان
۴۷	اندیشه سیاسی حکومت سلاجقه
۴۹	رقبای سلاجقه (درون خاندانی)
۵۲	خاستگاه قدرت یافتن سلجوقیان در عصر مسعود غزنوی
۵۳	برخورد ترکمانان سلجوقی با مسعود غزنوی
۵۴	تشکیل حکومت سلجوقیان
۵۴	دین سلجوقیان
۵۵	نتایج تشکیل حکومت سلجوقیان
۵۹	اهمیت مدارس نظامیه در عصر سلجوقیان و تمدن اسلامی
۶۲	تشکیلات کشوری: دیوان مرکزی و مأمورین آن

۶۴	علل انقراض دولت سلجوقیان
۶۶	نقش دولت های کوچک سلجوقیان (اتابکان) در تجزیه آنان
۷۰	وضعیت کتاب سلجوقنامه
۷۱	شکل گیری قدرت در حکومت های قبیله ای
۷۳	وزیر کشی امرا در دوره سلجوقی
۷۴	نظر ظهیرالدین نیشابوری پیرامون خواجه نظام الملک
۷۵	اوضاع اجتماعی و ادبی دوره سلجوقی
۸۵	ساختار قدرت حکومت سلجوقی
۸۸	ساختار کتاب سلجوقنامه ظهیری نیشابوری
۸۸	آغاز کتاب با وصف اداوند و حضرت رسول اکرم (ص)
۸۸	اهمیت مقام پادشاه
۸۸	سروری سلجوقیان
۸۹	پیدایش سلجوقیان
۸۹	رابطه محمود غزنوی با سلجوقیان
۹۰	بدبینی محمود به سلجوقیان
۹۱	زندانی شدن اسرائیل توسط محمود غزنوی
۹۲	درخواست سلجوقیان از محمود غزنوی برای اسکان در ایران
۹۲	مرگ محمود غزنوی
۹۲	مقدمه نبرد مسعود غزنوی با سلجوقیان
۹۳	نبرد دندانقان و شکست غزنویان
۹۶	خطبه به نام طغرل موسس سلجوقیان
۹۸	مرگ طغرل و پادشاهی آلب ارسلان
۹۹	ذکر تاریخ آلب ارسلان بن چغریک
۱۰۰	نبرد ملازگرد
۱۰۴	ذکر جلوس پادشاه سوم ملکشاه بن آلب ارسلان
۱۰۸	ذکر جلوس برکیارق بن ملکشاه

۱۱۱	ذکر جلوس سلطان محمد بن ملکشاه
۱۱۵	ذکر جلوس سنجر بن ملکشاه
۱۲۱	ذکر جلوس سلطان محمود بن محمد بن ملکشاه
۱۲۳	ذکر جلوس طغرل بن محمد بن ملکشاه
۱۳۱	جلوس ملکشاه بن محمود بن محمد بن ملکشاه
۱۳۲	جلوس محمد بن محمود بن محمد بن ملکشاه
۱۳۶	سلیمان‌شاه بن محمد بن ملکشاه
۱۳۸	جلوس ارسلان بن طغرل بن محمد
۱۴۴	جلوس طغرل بن ارسلان بن طغرل
۱۴۵	تحلیل کلی اوضاع سیاسی اجتماعی ایران براساس سلجوقنامه
۱۶۷	منابع

کتاب سلجوقنامه ظهیرالدین نیشابوری به عنوان قدیمی ترین منبع فارسی درباره حکومت سلجوقیان، توجه ویژه ای به نظامیان و به تعبیر این کتاب امرا، در تشکیل تحول ساختار حکومت دارد. گرچه در این اثر به دیگر نهادها از جمله نهاد خلافت و سلطنت نیز پرداخته می شود، توجه سلجوقنامه به امرا و دخالت ایشان در تمام امور و ناکامی تلاش دیوان سالاران در تعدیل و جهت دادن به قدرت ایشان مسئله ای است که مقاله حاضر به آن پرداخته است.

حکومت سلجوقی که به کمک شمشیر امرا و قبایل ترکمان سلجوقی به وجود آمده بود، در اصل یک حکومت نظامی به شمار آمده و نقش ویژه ای برای نظامیان و امرا به عنوان گروهی مؤثر در ماسبات قدرت قائل می شد؛ این مسئله به ویژه در ارتباط و برخورد نظامیان با نهاد دیوان سالاری بر سر شکل گیری و استقرار قدرت نمود جدی - تری پیدا می کرد.

نهاد دیوان سالاری که در ایران سابقه داشته و ریشه دارد، حکومت سلجوقیان را به عنوان یک حکومت نظامی و غیریومی پذیرفته، ضمن همکاری و تعامل با این حکومت و مشروعیت بخشیدن به آن، به تعدیل و جهت دادن نیروی نظامیان در چارچوبی تعریف شده پرداخت تا از قدرت ایشان در جهت ایجاد حکومتی متمم کز بهره بگیرد. از این رو، وزیر بنا بر داشتن دانش سیاست و تدبیر دیوان می توانست علاوه بر اسی ایجاد مدنیت در جامعه و تحدید قدرت نظامیان تلقی شود.

گرچه دیوان سالاران و به ویژه خواجه نظام الملک تلاش زیادی برای تبدیل حکومت نظامی سلجوقی به حکومتی تمام شمول و پیوند قدرت تدبیر و شمشیر انجام دادند، زیاده خواهی امرا، پیوستن و ائتلاف آنها در گروه های رسمی و غیررسمی و اتحاد نداشتن دیوان سالاران با یکدیگر، زمینه تک تازی و انحصارگرایی امرا را فراهم کرده،

عرصه قدرت را بیش از پیش بر وزرا و دیوان سالاران تنگ نموده بود. (جعفرین و کمالی، ۱۳۹۲)

امام ظهیرالدین نیشابوری (م نزدیک به ۵۸۲ ق)، بر پایه گفتار راوندی در راحة الصدور و آیه السرور، از بزرگان درباری عهد سلجوقی و آموزگار دو تن از شاهزادگان این سلسله بود که در روزگار آخرین حاکم سلجوقی ایران؛ یعنی طغرل بن ارسلان به نوشتن سلجوق نامه دست گشاد .

از زندگی وی اطلاعات چندانی در دست نیست، اما روشن است که او در دستگاه پادشاهان سلجوقی مانند طغرل و سلطان مسعود می زیست و به گفته راوندی، معلم آنان بود و از این رو، از مسائل روز و روی دادهای پشت پرده آگاهی داشت. او تاریخی بسیار نیکو درباره آ، سلجوقی نوشت، اما با مرگ ظهیری در ۵۸۸ هجری قمری، به پایان نرسید و پس از وی، ابو عبد محمد بن ابراهیم در ۵۹۹ هجری، نوشته ای به نام «ذیلی بر سلجوق نامه ظهیرالدین نیشابوری» بر آن افزود و روی دادها را تا پایان پادشاهی طغرل سوم گزارش کرد .